

Cemal Süreya Şiirinde Sokak

Rukiye IŞIK

Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

Özet

Cemal Süreya, *İkinci Yeni* olarak bilinen şiir akımının öncü isimlerindedir. Bu akım, şiirde basitliği öne çıkaran, şairaneliği ve klasik şiir biçimlerini reddeden Garip akımına karşı bir tepki olarak ortaya çıkar. Garip akımı, sıradan ve alelade olanı şiirde işlemeyi bir öncelik olarak benimsemişti. İkinci Yeniciler ise sıradan olana fazla yer veren Garip akımının giderek şiiri sıradanlaştırdığını öne sürerler. Bu akım, daha sonra kapalı anlatımı esas alan imgesel söyleşiye ağırlık vererek yeni bir şiir anlayışını gündeme getirir. Bu şiir anlayışında, söz dizimi önemli ölçüde serbest çağrışımlar üzerine kurulur ve anlamı kolay kolay ele vermeyen kapalı bir dil kullanılır. Bu akımın önemli isimlerinden biri de Cemal Süreya'dır (1931-1991). Bu çalışmada, şairin şiirlerinde sıklıkla yer verdiği 'sokak' imgesi üzerinde duruldu. İmgeyi bir iç ses olarak gören şair, sokak imgesi üzerinden birçok farklı anlama ulaşır. Cemal Süreya şiirinde 'sokak', genel olarak birçok farklı duyguya ev sahipliği yapan bir imge olarak karşımıza çıkar. Şair için sokak, özlenilen yaşamın sırrını içinde saklayan bir mekândır. Şairin kederin olduğu kadar neşenin de adresi olarak sokakları işaret eder. Bu nedenle 'sokak' adeta sosyal hayatın bir laboratuvarıdır. Çalışmamızda 'sokak' imgesinin hangi benzetme kümeleri içinde ele alındığı, bu imgeye hangi anlamların yüklendiği gibi hususlar, şairin tüm şiirleri gözden geçirilerek incelendi.

Anahtar Kelimeler: Cemal Süreya, İkinci Yeni, Sokak, İmge, Şiir

The Street In Cemal Süreya's Poem

Abstract

Cemal Süreya is one of the pioneers of the poetry movement which is known the Second New. This movement occurs as an objection to Garip movement which rejects classical poetry style and put forwards simplicity in the poetry. According to Garip movement, it is important to handle ordinariness in the poetry. Unlikely, the Second New thinks that the poetry becomes simple due to Garip movement. This movement revives a new poetry understanding by concentrating on imaginary conversation based on closed wording. In this poetry understand, the syntax is substantially established on free connotation and a closed speech which does not easily address the meaning is used. One of the pioneers of this movement is Cemal Süreya (1931-1991). In this paper, the stress is given to the 'street' which the poet used mostly in his poems. He reaches many different meanings through the street imagery. The 'street' in Cemal Süreya's poems occurs as an imagery which hosts many different feeling. For poet, the street is a place which hides the secret of missed life. The street is a place of joy as well as sorrow. That's why; the street is a laboratory of social life. In this paper, cases, such as in which similitude groups the street image is handled and which meanings is referred to this imagery, are studied through the whole poems of the poet.

Key Words: Cemal Süreya, Second New, Street, Imagery, Poetry

1. Giriş

Sözlük anlamı "İl, ilçe vb. yerleşim bölgelerinde, iki yanında evler olan, caddeye oranla daha dar veya kısa olabilen yol"(TDK,2005;1761) olarak verilen "sokak" kavramı, bütün insanların ortak biçimde kullandığı, içinde her türlü hayat unsurunu barındıran, evlerden hayata açılan kapı niteliği taşıyan ve yaşamın merkezinde yer alan bir yapıya sahiptir. Sokağın, hayatın tam merkezinde yer alışı, onu edebiyat için de vazgeçilmez bir unsur haline getirir. Birçok şair sokak kavramını kendi penceresinden algıladığı biçimde kullanır. Mehmet Akif "sokakta sade bir <<âmin!>> sedasıdır gidiyor"(Ersoy, 2010;120) diyerek insanları ve sesleriyle bir hayat tasviri olarak kullanır sokağı. Necip Fazıl "sokaktayım kimsesiz bir sokak ortasında"(Fazıl,210;157) mısrasındaki gibi yalnızlığa atıfta bulunarak, evlerin yuvaya dönüştüğü akşamlarda, sokağın tek başına kalanları kucaklayan yönünü kullanır. İlhan Berk "Ortaköy'de bir sokağı tepiyoruz bir yaprağı ya da" (Berk,2005;885) şeklinde imgeleyerek, geçilen her yolun arkada bırakılan bir sokak olduğunu hatırlatır. Oktay Rifat "pencereler bakar evlerden sokaklara"(Rifat,2010;80) diyerek sokağın evlere ve insanlara sahip olan yönünü imgeler. Sokak, kimi zaman

yalnızlığın yansımalarını taşıyan bir mekân olarak, kimi zaman insanları kasıtlı mecazlı bir şekilde; bazen pencereleri, çocukları ve diğer unsurlarıyla bir yaşam aynası olarak şiirde kendine yer edinmiştir. Sokağın kaçınılmaz varlığını şiirlerine sıkça yansıtan şairlerden biri de Cemal Süreya'dır. Sanatçı günlük hayat ifadelerini kendine özgü şiir diline "suda eriyen buz gibi katar"(Yılmaz, 2010;624) Toplumun tüm bireyleri arasında ortak payda olan ve kişisel hayatın tüm yönlerine sahiplik yapan sokak, Süreya şiirinde geniş bir kullanım alanı bulur ve başlı başına bir imge dünyası oluşturur.

İkinci Yeni Ve Cemal Süreya

İkinci Yeni şiirinin Türk şiirine etkisi 1950 sonrası başlar. Bu şiir anlayışının oluşmasında kendisinden önceki akımların etkisi büyüktür. Özellikle kırılı yıllara damgasını vuran ve birinci yeni adıyla da anılan Garip akımıyla ortaya çıkan şiir dilini sadeleştirme ve nesre yaklaşma anlayışının getirdiği sonuçların İkinci Yeninin oluşmasında önemli bir etkisi vardır. Garip şiirinin kurucuları ve en önemli temsilcileri Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'dır. Garip akımı, ilk yıllarında edebiyata yeni bir soluk getirirse de etkisi

uzun sürmez. Şiirde sadelik ve açıklık anlayışı, kalitesiz şiirlerin sömürüsüne maruz kalır. Mehmet Doğan bu durumu şöyle açıklar: “1954-55 yılları sanat dergileri araştırmacı bir gözle tarandığında şiirin belirli bir şekilde zayıfladığı görülecektir. Orhan Veli'nin daha 1949'da genç sairlerin ilgisini çektiği tehlike elle tutulur bir gerçeğe dönüşmüş; şiir deyincede yalnız küçük olayların, yalnız alelade bir dille anlatılması akla gelir olmuş, basitlik, aleladelik şiirin ölçüsü olmuştur. Dergi sayfalarını Garip akımının sıradan kopyaları doldurmuştur. Coşkusuz, cansız, renksiz, bütün gücü üç beş dize içine sıkıştırdığı bir espride olan fıkramsı şiirler. Korkunç şekilde birbirlerine benzerler hepsi de. Şair kişilikleri nerdeyse silinmiştir ortalıktan. İmzalar olmasa hangi şiir kimindir tanınmaz. Bazen hiç şiirsiz çıktığı görülür bir derginin.”(Doğan,1983;83) Garip akımının içine düştüğü çıkmaz şairleri yeni arayışlara yöneltir.

İkinci Yeniye oluşturan tek sebep Garip akımına duyulan tepki değildir elbette. Sürrealizm, Dadacılık, Varoluşçuluk gibi Batı edebiyat akımları; Picasso, Chagall, Klee gibi soyut resim ustaları İkinci yeni şiirini etkileyen önemli kaynaklardır. Ayrıca devrin sosyal ve siyasi havası, Freud ve Marx'sın fikirleri de dönemin sanatçıların derinden etkiler (Bezirci,1974; 51-60)

İkinci Yeni şairleri, ilk eserlerini 1950 sonrası, çeşitli dergilerde ve dağılık olarak vermeye başlarlar. 1956'da Oktay Rifat'ın çıkardığı Perçemli Sokak kitabı ve Muzaffer Erdost'un Pazar Postası'nda yazdığı yazılar bu yeni anlayışın bireysel çalışmalar olmaktan çıkıp, bir akım olarak anılmasını sağlar. Şiire İkinci Yeni adını veren de Muzaffer Erdost'tur. O, bu akımı şöyle tanımlar: “Şiir, bir şeyin şiir olarak anlatımından, kendinde şiir olarak evrimleştiğe söz ile sözcük arasındaki geleneksel denge bozulmaya başlar. Bu dengenin bozulmaya başladığı dönem, İkinci Yeninin oluşmaya başladığı dönem ile örtüşür.(...) Artık kişi kendine açıklamak istediği zaman, eski ve bir o kadar yalın açıklama biçimlerinin yeterli olmadığını kavrar yeni anlatım biçimleri aradığı gibi, var olan anlatım biçimlerini de kendi içinde geliştirmeye yönelir. Şiir ile kendini açıklar ama yeni artık kendini eski şiirin biçimiyle anlatamaz, açıklayamaz olur. Bu gelişen öz, şiirde yeni bir biçim arar. İkinci Yeniye denk düşen yıllar, şiirde bu biçim arayışını, dış biçim arayışından iç biçim arayışına yöneltmiş ve sözcük ile söz arasındaki denge zorlanmıştır. Sözcük ile söz arasındaki (alışılabilir) dengenin, sözcük çıkarına bozulması olarak ortaya çıkmış İkinci Yeni.” (Erdost,1956) Akımın önemli sanatçıları: Oktay Rifat, İlhan Berk, Turgut Uyar, Ece Ayhan, Edip Cansever, Ülkü Tamer, Sezai Karakoç gibi isimlerdir.

İkinci yeni şiirinin dili kapalı ve imgeseldir. Anlaşılmaya çalışmaz şair. Aksine, anlaşılmaktan olabildiğince uzaklaşır ve (şekilsel anlamda) tüm ezberleri bozmaya çalışır. “Söyleyişteki rahatlığın yerine şiir dilini zorlamayı, anlaşılabilirlik yerine anlamca kapalılığı, somuta karşı soyutlamayı getirir. Halk şiirine sırt çevirir. Öte yandan dize anlayışına, sözcüklerle oynamaya yönelinerek eski şiirle zayıf da olsa bir bağlantı kurulur. İkinci Yeniciler için önce biçim gelir(...) aklı boşlayan daha doğrusu aklın mantıksal işleyişine sırt çeviren gerçeküstücü anlayış ikinci yeninin belirgin özelliklerindedir(...) gerçeküstücülerin bilinç dışına yönelişlerini, çağrışımlarla zenginleşen imgeciliklerini; düş, fantezi ve alay yönünden yararlanışlarını ustaca değerlendirirler. Hafifçiliğin etkisini taşıyan örnekleri ise

biçimsel arayışların ürünü saymak gerekir.” (Özkırımlı, 1982; s.50)

İkinci yeni şiirinin genel özellikleri şöyle sıralanabilir: Soyutlama, anlamsızlık, imgeleme, us dışına çıkma, güç anlaşılma, okurdan uzaklaşma, çevreden ayrılma ve kaçış, serbest çağrışım, kapalılık, söz diziminde sapmalar (Bezirci, 1974; 87)

Akımın şairlerinden olan Sezai Karakoç bu durumu şöyle açıklar : “Laleli'den dünyaya giden bir tramvaydayız! İşte yeni şiiri özetleyen bir mısra. Bu artık klasik şiirin yolculuğuna benzemiyor. Klasik şiir azgın bir davetle neredeyse toprağın sonuna gider... Orhan Veli akımında ise insan Laleliden çıkar yolculuğa ve bir tramvaya atlar, ama mutlaka Sirkeci'ye gider. Yani gerçekçi akımda ise (çünkü bence yeni akım bir çeşit neo-realist akımdır.) Laleliden çıkar yolculuğa tramvayla ama dünyaya gider. Benin en küçük davranışı bile bir haber gibidir... Yaşama vardır ve önemlidir, ama bir haber olarak. Neyin haberi? Bunu şair de bilmez. Orhan Veli akımı günlük, çırpınışların şiiriydi, bu ise yaşamayı, gerçek yaşamayı cevheriyle görmeye, yoklamaya çalışıyor.

Bu şiire göre her şey insanla başlar ve biter. Mutlak yoktur, hiç olmazsa şimdilik bunun üzerinde durulmamalıdır. Örnek olarak diyelim, ölüm değil varlık söz konusudur. Yeni şiir ancak varlık üzerinden konuşur. yeni şiir ancak varlık üzerinden konuşur. Pratik olarak bu önemli ve olumludur. Yani yeni şiir pragmatiktir. Tezlerden ve soyut kavramlardan çekinir. Bunun için hep meselesiz, formalist, öz düşmanı ithamlarına uğrama tehlikesiyle karşı karşıyadır...

Bir ortaya koyuş şiiridir bu, çözüm şiiri değil... Sanat ve insan tüter bu şiirden. Ruhsal oluş bu şiirde temel yapıdır... Zaman önemini kaybetmiştir. İnsandır hep bu şiir. İsa ve İncil varsa bu şiirde, mistik ya da dini bir şiir sanmayın. Tam anlamıyla laik bir şiirdir. Din bir dekor, ya bir benzetim, ya bir sondaj aletidir. Yaşamayı çekip çıkarmak için bir alet. Alelade kadınlar konuşur ama mutluluğu. Bir kantar memurunun sıkıntısı, varoluş konusuna sıkıntı olur...”(Kabaklı, 2004,s. 518)

İkinci Yeni akımının önemli sanatçılarından biri de Cemal Süreya'dır. Asıl adı Cemalettin Seber olan sanatçı 1931 Erzincan doğumludur. Altı yaşında annesini kaybeder. Ailesi, 1938 yılında Dersim İsyanı sonrası bölgeden sürülünce Bilecik'e yerleşirler. Üvey annesinin zulmünden kaçmak için parasız yatılı sınavına girer ve kazanır. Ortaokulu ve liseyi bu şekilde okuduktan sonra girdiği Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümü'nden 1954'te mezun olur. Maliye müfettişliği görevinden 1965'de ayrılır ancak 1971'de tekrar döner. Emekli olduğu 1982'ye kadar memuriyete devam eder. İlk şiiri Şarkısı Beyaz Ocak,1953'te Mülkiye Dergisi'nde yayımlanır. Hayatının iniş çıkışları şiirine sıkça yansımıştır: “Anılarımın kökeninde yer etmiş. Küçükken, altı yedi yaşında doğduğum yerlerden, evimizden, bahçemizden koparılmıştım. Ardından aileme felaketler gelmişti. Annem ölmüş(hemen ölmüş), babam sonsuz yoksul düşmüştü... Bunlar yer etmiş bende. Bir yerde sanatçı duyarlılığımı etkilemiş demek. Silinmezler.”(Süreya,1997;157)

Cemal Süreya, şiirini ve sanat anlayışını şöyle tanımlar: “ şiir insanın evren ve dünya içinde, insan ve eşya karşısında kendini ayrı bir denemesidir... Törelerle çatışma içindedir bu yüzden. Sanatın töreleriyle çatışır, kentin töreleriyle çatışır.

Şiirin ve düzyazının töreleriyle çatışır.”, “erotik bir şiidir benimki... Sanırım en belirgin özelliği budur. Dipte tarih içinde uygarlık ve var olma sorunu tartışılır. Mitler, günlük hayatın küçük olaylarına dağılarak somutlaştırır. Nişancı bir şairim ben. Ayrıca şiirlerimde Türkiye'nin en iyi portre ressamıyım. Yarattığım her imgenin hem çağdaş duyarlılığı kavramasını hem de şiirimizin en eski örnekleriyle çağrışım bağı kurmasını özlerim. Şiirin kurulu düzene karşı olduğu inancındayım. Çok şeyi konuşma dilinden çıkarırım. İlk sıralarda daha biçimciydim... Şimdilerde insani özün peşimdeyim. Ama baştan beri toplumsal bir ağıntı vardır yapıtlarımda”(Süreya,1997;58).

Süreya'nın İkinci Yeni şiirinin önemli temsilcilerinden olduğu reddedilemez; ancak onun şiirini diğerlerinden ayıran, kendine has yönleri de vardır. “İkinci Yeni şiirinin öncü simalarından biri olarak değerlendirilmesine rağmen Cemal Süreya, şiir evrenini, temelinde ortak dilin yer aldığı geniş bir alan üzerine inşa etmiştir. Şair, şahsi dili, tek kişinin anlam dünyasıyla sınırlı olarak görmemektedir. Şahsi dil onun şiirinde, ortak dile dayalı olarak gelişir. Zaman zaman İkinci Yeni'nin ilkelerini belirlemeye çalışan bazı şairleri, şiir dilini “kuşdili” gibi bazı insanların kendi aralarında anlaşmak için kullandıkları şifreli bir dil olarak görmelerinden dolayı eleştirmiştir. O, şiir dilini, yaşayan ve günlük hayatta kullanılan dil içinden hareketle oluşturmanın gayreti içindedir. Şiirlerinde ortak dili bütün yönleriyle kullandığı görülmektedir” (Yılmaz, 2010;625). “Cemal Süreya'nın şiirinde modern şiirin bütün anlam oyunları, klasik şiirin imgeleri, halk şiirinin yalınlığı, Batı şiirinin izleri hep bir aradadır. Buna Cemal Süreya'nın şiirinde modern şiirin bütün anlam oyunları, klasik şiirin imgeleri, halk şiirinin yalınlığı, Batı şiirinin izleri hep bir aradadır. Buna şairin mesleğinden ve eğitiminden dolayı okuduğu hukuk, maliye, iktisat, toplumbilim kitaplarını, gezdiği kentlere dair okumalarını da eklersek, karşımıza çok zengin bir şair kimliği çıkar” (Gökalp, 2009; 439). “Cemal Süreya şiirinde bir çağrışım, zihni ameliyeden daha derine giden bir taraf var... Cemal Süreya varlıkları çok cesur bazen imkânsız bir biçimde değiştiriyor. Bu bakımdan onunla, şiiri bir görüntüler oyunu haline getiren Oktay Rıfat arasında bir benzerlik vardır. Yalnız Cemal Süreya şiirlerinde gerçekler âlemi ile ilgisini tamamiyle koparmaz ve hemen her şiirinde oldukça belirli hâkim bir duyguya bağlı kalır. Üvercinka, şairinin şiirlerinde ele aldığı konular cinsi cephesi fazla kuvvetli aşk duygusu ile sosyal temlerdir. Bunlar 20. Yüzyılda dünya edebiyatına derinden tesir eden Freud ile Marks'tan gelir. Bu iki fikir adamının insana bakış tarzları, metotları ve gayeleri birbirinden çok ayrı olmakla beraber bir noktada birleşirler: Yüzyıllarla gelen kuru kaide ve nizama isyan. Freud, ruhi buhranları cinsi içgüdüler ve ahlaki kıymetler arasındaki çatışmayla izah eder. Dikkatini fertten ziyade topluma çeviren Marx; alt tabaka ile üst tabaka, idare edilenlerle idare edenler, proletarya ile kapitalistler arasında bir mücadele bulunduğunu vakıyasını ortaya koyar. Modern sanatçılar, bilhassa sürrealistler, sanatkârın basmakalıpları kıran yaratıcı hamlesi ile Freud ve Marks'ın fikirleri arasında bir benzerlik bulmuşlar ve muhtelif derecelerde onların görüşlerini benimsemişlerdir. Cemal Süreya'nın şiir görüşünde bu düşüncenin etkisi vardır.(Kaplan,2008;212)

“Cemal Süreya, İkinci Yeninin en güçlü şairlerinden birisidir. Şiirini kelimeye yaslayacak kadar seçicidir. Ancak dizeye kıyamaz. Bunun için onun şiirlerinde kendini bilinçsiz

sayıklamalar şeklinde gösteren bir otomatizm görülmez. İkinci Yeni hareketinin en özgü imge dünyasına sahiptir.” (Korkmaz,1987;71)

Cemal Süreya Ve Sokak

Sokak insanoğlunun her anına etki eden bir varlıktır. Girilen, çıkılan, gidilen, gezilen, görülen, uzaklaştıran, yakınlaştıran, kaçılan bir yerdir; Kısacası hayatı kuşatan tüm eylemlerin merkezidir. “Bir kavram olarak sokak mekanı, yaşamın kendisidir. Aynı zamanda hem gelen hem de giden bir yoldur. Sokak, zamanla ilişkilidir ve zaman gibi, sokak da kentin damarlarında akar. Sokağa çıkmak cesaret ister ve eğer bir umut gelecekse o da sokaktan gelecektir” (Sayılğan,2009; 167). Sokağa değinmeyen bir hayat eksiktir. Bu yüzden ikinci yeni şairleri sokağı kendi şiirlerinde vazgeçilmez bir imge olarak kullanırlar.

İlhan Berk şiirinde sokak daha çok dekor özelliği taşır:

...
Mercan yokuşu tıklım tıklım/ Sabahla işe giden o insanların hepsi ayakta
Ben bu sokağın öğle paydosundaki halini bilirim/Ellerinde ekmekleriyle işçiler
Yan sokaklara çöküvermişlerdir/ Kadınlu erkekli (s. 43 İstanbul)

Ben bu sokaklarda seyrettim/ İşleri için sabah evlerini terk eden insanları gördüm
Sevdiğim eski kiliseleri camileri koca şehre bu sokaklar birleştiriyordu
Ben insana en yakın sıkıntıyı neşeyi bu sokaklarda gördüm
Benim dünyayı ve insanları bu sokaklardan ibaret bulduğum / zamanlarım vardı (Berk,2003)

Bir diğer İkinci yeni şairi Sezai Karakoç sokak imgesiyle daha kapalı değinmeler yapar:

Geyik resimleriyle kabarık her köşen /Geyik derisinde akan ilk nehir
Bir el uzanışıyla/İlk sokağın ağzında kaybolursan ağlayacağım
Leylaklarla akrepler gözlerine bakıp insan olurlarsa (s. 68, ilk)

Sokak fenerlerine asılmış/ güzel ve canlı ölüm/ aydınlatıyordu gerçeği
telgraf direklerine çekilmiş (s.76, Kan İçinde Güneş)

Edip Cansever'de sokak, birçok gizli duygunun sessiz tanığıdır:

bütün yüzler birbirine benzer/ bütün yüzler bir birinden doğardı/ o kış mı, o kış mı
evlerde sokaklarda fabrikalarda/ hemen hemen her yerde/sanki herkes birbirine ağlardı (s. 130, sevda ile sevgi) olanca kurnazlığını denemekteydi ilk yaz/ kendi saksısındaydı bir akşamüstü/ sis değil, bulut değil bir başka bulanıktı her yer/ birden/ bala çekmiş bir sokağın içinden/ çıkageldiler (s.220, ölümler şimdi), (Cansever,2005)

Cemal Süreya'nın zengin imge dünyasında ise sokak, her şiirin içinde ayrı bir kimliğe kavuşur:

Cemal Süreya şiirlerinde sokağı farklı yönlerle ele almaktadır. Bu yönlerden biri de sokağın adreslik yönüdür. Gençliği parasız yatılılarda geçen Süreya, hayatı boyunca bir adres sorunu yaşamıştır. Maliye Bakanlığı'na başvuru yaptığında yeni nikâhlandığı ancak beraber oturmadığı eşi Seniha Hanım Söğüt'te oturduğu için Eskişehir'i tercih eder, memur Eskişehir için adres isteyince "yok" der. "O halde niye Eskişehir'i istiyorsunuz?" sorusunun cevabı bu durumun özetidir: "bir adresim olsun diye."(Duruel, 2003;5)

Bir sürü de ev vardır seyrek seyrek

Öyle bir evin kapısından girelim

Kader sokak 13/2

Adresim oldun benim

Biliyorsun bunu değil mi?(Süreya, 2011;312)

Şair bir eve, bir kadına, bir sokağa, bir hayata sahip olma, bir yere ait olma isteğini "kader sokak 13\2,adresim oldun benim" mısralarında dile getirir. Sokakların evlere, evlerin de insanlara ve hayatlara sahip olan yüzüyle beraber sokağın aitlik yönü imgelenir. Evlerin sokaklarla özdeşleşen yönüne, Turgut uyar'ın "Vaiz Sokağı Numara 70" şiirindeki "Sokağımız arnavutkaldırımı / evimiz ahşap iki oda / daha iyisi de olabilirdi ya / şükür buna da"(Uyar, 2009;69) mısralarında kullandığı ev hayatına karşı, Süreya'nın garip bir özlemi vardır.

Cemal Süreya hayatı boyunca birçok farklı ilde bulunmuştur, dolayısıyla bu durumu sanatına da yansımıştır. Şehirlerin bütünlüğünü, içinde taşıdığı ayrı ayrı sokaklar oluşturur. Şair, her sokakta şehrin ayrı bir yönünü görür ve bu durumu ayrı bir imge olarak kullanır. Ankara ve İstanbul yaşamı sokaklardan sanatçının şiirine akar. Süreya hatıralarını düşleriyle birleştirir, duygularına sokakları şahit tutar.

Bende tarçın sende ihlamur kokusu

Yürürüz başkentin sokaklarında

Ama işte şölenin kaçınılmaz acısı

Bizim payımıza düştü sonunda (Süreya, 2011;314)

...

Ankara şairin hayatının önemli yıllarını geçirdiği şehirlerden biridir. Bir ilkler kentidir onun için. 1950 yılında üniversiteye kayıt yapmak için gittiği Ankara ilk şiirlerine, ilk yazılarına, edebiyat çevresi edinmesine ve üç kez açıp kapatmak zorunda kaldığı *Papirüs* dergisinin ilk sayılarına da ev sahipliği yapar. Bu yüzden Ankara sokakları şaire ait birçok özel hatıranın izini taşır ve onun şiirinde ayrı bir değer bulur.

Adını titizce saklayan bir sokak buldum

Şimdi söyleyemem hangi alanın arkasında,

Oradan geçerken hep seni düşünüyorum,

Belki de oralarda bir yerdesin, (Süreya, 2011;164)

Mehmet Kaplan, Süreya'nın kentlere karşı olan duyarlılığını şöyle ifade eder: "Cemal Süreya, kent gerçeğinin anlatımında tarihi doku yerine coğrafi olanı anlatmayı tercih etmiştir. Özneye, on yıldır bilgeliğini tüketen eski adresini değiştirmesini tavsiye ederken biraz da bir kente dışarıdan bakmasını beceren şairin, tarihe getirdiği bir sorgulama vardır. Bunun için tarihi mekânın içinde bile günü tespit etmekle meşguldür. Bunun tarihten ve kentten

bütünüyle bir kopma olduğunu sanmıyorum. Tarihi olanın yerine kendi geçmişinin kentleri gelip kurulur. Ancak eski kentlerin atmosferinden de bir hayli faydalanır"(Kaplan,2008;215)

İstanbul birçok şairin özel bir değer verdiği şehirdir. İstanbul her unsuruyla, olumlu veya olumsuz yönleriyle, birçok şiirde kendine yer bulmuştur. Süreya şiirinde de İstanbul'un izleri görülür, tabii birçok farklı imgeyle beraber kullanılarak. İstanbul, şahıslarıyla ve geçmişiyile yansır şiire, sokaklar ise kentin benliğini taşır. Geçmişin kalıntıları ve bugünün yaşayışı her tarafta görülür. Cemal Süreya İstanbul sokaklarını tarihi dokusuyla bir bütün halinde ele alır. İstanbul ve Ankara arasındaki en büyük fark İstanbul'un dışarıdan seyredilip imgelerle yansıtılan bir tasvire benzemesidir. Ankara ise şairin kendi acılarına, duygularına ortak ettiği; bir yandan acı veren diğer yandan sahip çıkan bir sevgili gibi imgelenir. İstanbul'u, İstanbul sokaklarının ayrıntılı bir tasviriyle anlatır şair. Ancak bu tasvir her açıdan kişileştirilmiş ve soyutlaştırılmış biçimdedir.

En dar sokağı İstanbul'un

Ve limanı Fenikeleştiren

Balkona astığı çamaşır (Süreya,2011;47)

İklim. Devrik tezgâhı güneşin

Sokaklardan kadınsı bir seccade gibi akıyor iklim

...

Ama dilimizde yine de en ürpertili kelime deniz

Yine de sokaklarda bir kanal eğitimi

Dondurmacılarda bir ikinci kaptan tavrı

Teneşirlerde bir tekne beğenisi

Bir kazazede takısı bulunur sarhoşların yüzlerinde (Süreya,2011;76)

...

İkinci Yeni'nin önemli isimlerinden İlhan Berk İstanbul sokaklarını anlatırken, dili Süreya'ya göre daha somut kullanır. " Bir kedi, gözlerini dikmiş bana bakıyor/ ve aşağılarda gök ne kadar aşağılarda olursa/ ... Galata'nın eski bir sokağını tepiyorum ben böyle her akşam/ her akşam tabanımda senin çamurun" (Çağdaş Türk Edebiyatı, 1987, 235)

İsimler ayrı bir önem taşır Cemal Süreya için, isimleri sokaklarla bütünleştirir şiirlerinde. Farklı isimler hatta bazen isimsizlik bir anlam katar. Bu yüzden sevdiği sokakları ya da sevdiği insanların yaşadığı sokakları sakinlerinin ismiyle anar. Bu durumun şiirine yansıtması da ilginç bir biçimdedir. Bazen bir sokağa ismini vermiş olmakla kişiyi onurlandırır, bazen de doğrudan telaffuz etmek istemediği isimleri sokaklara gizler.

Adalet sokak'ta İlhan Berk'i görür gibi oluyorum

Bir kentin tarihinde şairlerin ayak izleri

Sokağımın

Ben anahtarı çevirdiğim zaman

Kapanan evin kapısı değil,

Senin kapın olsun açılan. (Süreya, 2011, 197)

...

Sokağın insana ev sahipliği yapan yönünü kullanır şair. *Meryem'in Sokağı*, şairin aradığı ve o anda en çok muhtaç

olduğu kadına ev sahipliği yapan, onu bulduğu yerdir. Şair olumsuz bir durumdan kaçıp bu sokağa sığınır adeta.

Ben soluğu Meryem'in sokağında alıyorum

*Meryem'in diyorsam, kolay Meryem'in usulcacık Meryem'in
Karanlık bastırılmış üstümüze külliyetli miktarda*(Süreya, 2011;20)

“Biliyor musun ilkokulda ben adımdan, soyadımdan, mahallemizin adından, sokağımızın adından utanırdım. Düşün: adım Cemalettin, soyadım Seber (ki anlamı yok, herkes yanlış anlıyor), Pürtelaş Mahallesi'nde oturuyoruz, sokağımızın adı da. Tavuk Uçmaz... Okulum da ahşap bir yapı; A, B,C, diye şubeleri olmayan çok küçük bir okul. Pürtelaş'ın anlamını da bilmiyordum. Yıllar sonra anladım gerçeği: o adlar (benim kendi adım dışında) ne güzel adlarmış! Ben o sıralar 8-10 yaşlarındaydım. Ama beş on yıl öce kocaman kocaman adamlar Tavuk uçmaz gibi son derece ince bir sokak adını değiştirdiler. Şimdi Akyol Sokak, o sokağın adı. Şeyi de değiştirdiler, Sorma gir Sokağı'nın adını. Bilmem ne efendi sokağı yaptılar.”(Süreya,1997;132)

Bir yere geldik ki

Hiçbir sokağın adı yok(Süreya, 2011;228)

...

Adını titizce saklayan bir sokak buldum

Şimdi söyleyemem hangi alanın arkasında,

Oradan geçerken hep seni düşünüyorum,

Belki de oralarda bir yerdesin, (Süreya,2011;167)

...

Kadın ve aşk Süreya şiirinin sıkça vurguladığı imgelerdir. Şair aşk ve kadına sokakta rastlıyor, sevdiği unsurlara ev sahipliği yapan sokaklara ayrı bir değer veriyor. Gülün açılması, kadının saç ve güvercin kanatları; Süreya için her birini hayata anlam katan ayrı ayrı unsurlar olarak kullanılır. Bir mekan, birden çok güzelliği aynı anda içine alır. Sokak, bu şiirde somut öğelerle soyut öğelerin birleşip birbirini tamamladığı yerdir. Bireysel duygular sokağa çıkarak, toplumun içine karışır.

Bir sürü güvercin havalan saçların

Bunlar tıpkı senin sevilmedeki saçların

Kanatlarımdan bellidir yeni açılmış sokaklarda

Gülüm-mera gülüm-mera (Süreya,2011;24)

...

Ev ve sokak arasındaki ilişki somut ve soyut olmak üzere iki türdür. Somut olarak her ev bir sokağa bağlanır. Sokaklar da kendini sahip olduğu evlerle bütünleştirir. Soyut anlamı ise mahremiyetlik yönündedir. Evde olması gereken, sokağa döküldüğünde farklılaşır. Ancak evin özel ve aitlik sağlayan alanında anlam kazanır.

Sesin

Balkona asılı çamaşırcasına

Havalansın havalansın dursun

Sokakta değil balkonda (Süreya,2011;316)

Yalnızlık, hemen her şair için bir problemdir. İkinci yenin kelime oyunları ile gizlenen dünyasında yalnızlığın bir yönü de sokaktır. Ancak yalnızlıktan yakınma yerine ona seslenme vardır. Bir oyun, bir zaman, bir mekân gibi bakılır yalnızlık ve acıya. Yalnızlığın da kendine ait sokakları vardır. Sokağın mekânsal yönü bu şekilde yer bulur duyguların anlatılmasında, bir anlamda somutlaştırma yapılır. Necip Fazıl kaldırılmış adlı şiirinde yalnızlığı karanlık ve sokakla

birleştirirken¹, imgeyi bir şeyin daha iyisi, daha kötüsü, daha gerçeği, daha gerçek dışı durumu, daha temiz, daha kirlisi, daha hafifi, daha ağırı, daha... Yani daha kendisi olarak gören Süreya² yalnızlığı kuşlarla, öğle saatleriyle birleştirmiştir.

Ey sevgili yalnızlık

Senin günübirlik sokaklarında

Dopdolu bir öğle

Bir kuş serpintisini, ölümün

Can evine sürgün götürüyor(Süreya,2011;50)

...

Kadın, Süreya şiirinde geniş yer bulan ve birçok imgeye ilham kaynağı olan bir kavramdır. Şair, ülke şiirinde kadın üzerinden bütün bir coğrafya çizer. Şehirleri, ülkeleri, renkleri ve bir biriyle alakalı veya alakasız görünen birçok imgeyi kadın ve aşk üzerinden anlamlandırır. Ülke şiirinde sokak, bu karmaşık dünyada bir yandan arayışın gizemli yüzünü, diğer yandan kendi içindeki yaşayışı ve sakinleriyle oluşturduğu ayrılmaz bütünlüğü yansıtır.

Sen yüzüne sürgün olduğum kadın

Karanlık her sokaktaydın gizli her köşede ydin

Bir çocuk boyuna bir suyu söylerdi. Mavi

...

Geceyse ay hemen tazeler minareleri

Kur'an sayfaları satılan sokaklardan

Ölüm bir çeşit sevgiyle uçar

Ölüm uçar çocuk yüzlere

Ben o sokaklardan ne kadar geçtim

Damağında dilimin yosunlu tadı (Süreya,2011;49)

...

“Cemal Süreya'nın şiirlerinde, dünyayı bir modern ressamın gözleriyle süzmek vardır. Eşyayı ve canlıları somutlaştırır ve sanki elimize dokundurmak ister.”(Kabaklı, 2004;548) Şair belli bir anı dondurur ve gözlemlerini bir resim fırçası gibi kullandığı sözlerle çizer. İnsanlar sokaklarla özdeşleştirilir. Sokak şairin bakışında bazen güzel dakikaların ve unutulmaz anıların hazzıyla doludur. Bazen ise yoksulluğun ve acının hüküm sürdüğü hüznü mekânlar halini alır. İki durumda da kelimeler betimlemeler yapmak için farklı biçimlerde kullanıma hazırdır. Ve sokaktaki her kıpırtı insan hayatını etkileyen, yönlendiren, kolaylaştırıp zorlaştıran bir hal alır.

İşte tam bu saatlerde bir yara gibidir su

Yeni deşilmiş uçlarında sokakların, küçük uçlarında

Senin güneş sarmıcı gözlerin

...

Minibüslerle morarmış sokaklar

Buğdayın parayla değişildiği

Paranın ekmele değişildiği

Ekmeğin tütünle değişildiği

Tütünün acıyla değişildiği

Ve artık hiçbir şeyle değişilmediği acının,

O sokaklarda saatler yağmuru gösteriyor (Süreya,2011;68)

¹“ Sokaktayım kimsesiz bir sokak ortasında

Yürüyorum arkama bakmadan yürüyorum”, Kısakürek Necip Fazıl, “Çile”, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2010, s.157

² Geçgel Hulusi, Bir Görüntü (İmgeler) Sanatı Olarak Şiir

İmgelerle yapılan betimlemelerde insan zihninde canlandırılmak istenen, anlatılan yerler değil; şairin o anda ki duygularının mekânlarla nasıl birleştiğidir. Kelimelerin düzene başkaldırışı vardır bu imgelerde. Bir sokaktan ötekine bakarken kuşların gözleri mekân değiştirmez, mekânlar kuşların gözlerinde kendilerini değiştirir. İkinci yeni şairleri anlatıma güç katmak için adeta kelimelerle alay ederler. *Geçer sokaktan bakışsız bir Kedi Kara/ Çuvalında yeni ölmüş bir çocuk/ Kanatları sığmamış/ Bağırır Eskici Dede/ Bir korsan gemisi!/ Girmiş körfeze (Ayhan, 2010; 84)* Yer değiştiren sözcüklerle anlam derinlere indirilir. Şairleri tarafından imgesel anlatımın ve şiirsel güzelliğin temeli olarak görülen bu anlayış, birbirinden uzak iki gerçeğin bir araya getirilmesiyle, alışlagelmiş çağrışım mekanizmasını ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Bunun için de, geleneksel dil yapısının, söz dizimi anlayışının değiştirilmesi Süreya kuşağının belirgin kelime oyunlarıdır.

*Kuşlar dal değiştirdikçe
Sokağı dönen gözleri
Çalar çiniyi çiniye(Süreya,2011;67)*

Arayış, Süreya şiirinde başlı başına bir imge dünyası yaratır. Sokak herkese açık yönüyle kimliksizliğe aldırmandan bireyleri kucaklar. Bir şeylerin hatırlanması da unutulması da sokak sayesinde. Gizemli hatta belki de yasak duyguların sınırlarını taşıyan sokakta herhangi biri olmak bir çeşit savunma mekanizması gibi kullanılır. Süreya'nın şiirlerinde isim kullanmaya verdiği önem *adam* şiirinde yerini gizemli olmaya bırakır. Ne sokaktaki adamın kimliği bellidir, nede bahsedilen kadın ve şapkanın adamla olan gerçek ilgisi. Buna rağmen şiirde gizli bir sahiplenme duygusu ve gayrimeşruluk sezilir. Bu ilişkinin açığa çıkmamasına özen gösterilir ve adam yağmurla birleşerek sıradanlığına geri döner.

*Adam şapkasına rastladı sokakta
Kim bilir kimin şapkası
Adam ne yapıp yapıp hatırladı
Bir kadın hatırladı sonuna kadar beyaz
Bir kadın açtı pencereyi sonuna kadar
Bir kadın kim bilir kimin karısı*

...
*Yıldızlar kıyamet gibiydi kaldırımlarda
Çünkü biraz evvel yağmur yağmıştı
Adam bulut gibiydi, hatırladı (Süreya,2011;15)*

Arayışın bir diğer halini de umut olarak ele alır Cemal Süreya. Yaşanılan bir anın arayışıdır bu. Mısranın önce sitemle başlaması, sonra bir temenniyle devam etmesi şaire özgü "çatışma ve zıtlıklar" anlayışının yansımasıdır. Süreya'ya göre sanatı besleyen unsur hep bu çatışmalardır(Beirci,1994;55). Süreya da bir sokaktan ötekine geçerken duygusal çatışmalar yaşar. ancak bu çatışma ve zıtlıklar rahatsız edici olmayan hatta uyumlu sayılabilecek bir ilişki içindedir. Bir yandan peşine düşülen mutluluğun hep bir adım ileride olmasını ancak elde edilememesini, diğer yandan ona ulaşma hayalini işler şair.

*Bir sokak daha mı kaldı
Belki işte tam o sokakta
Taçyapraklı mahrem dakika*

*Birimlerin için için hıncı
Herhangi bir dakika (Süreya,2011;173)*

Cemal Süreya hazlarını ve duygularını yoğun bir şekilde şiirlerine yansıtır. Her imge, ayrı bir anlam derinliği taşır. Gül, sıklıkla kullanılan bir imgedir Süreya şiirinde. Sevilen, beğenilen, tutkuyla bağlanan bir tarafı vardır gül olarak imgelenen varlığın. Gül ve sokak kelimeleri birleşerek şairin aşk, merhamet, hüznün duygusunu ustaca yansıttığını sağlar. Gül, bir yandan şairin teselli bulmaya çalıştığı yaralarını sardığı varlıktır. Ancak gül sokağa düşmek gibi bir haksızlığa maruz kalır. Sokağa düşen gül şairin gözünde masumiyet kazanır ve güle karşı bir sahiplenme duygusu oluşur. Bu mısralardaki sokağa düşmek deyiimi ile sokak kelimesinin halk arasında sıkça kullanılan ve hoş olmayan bir durumu anlatan yönüne şahit oluruz.

*Gülü tam ortasında ağlıyorum
Her akşam sokak ortasında öldükçe
Önümü arkamı bilmiyorum
...
Gülü alıyorum yüzüme sürüyorum
Her nasılsa sokağa düşmüş
Kolumu kanadımı kırıyorum (Süreya,2011;12)*

...
"Cemal Süreya'nın emekliliğinde oturduğu daire giriş katıdır. Pencerenin önünde oturup, gelip geçenleri izler sık sık. Önünden akıp giden bir ırmak gibi bir sokak vardır"(Süreya,1997;171). Zamanın ve insanların sürekli değiştiği, yenilediği manzara şaire ilham verir. Bir köşede oturup sürekli değişen sokağı takip etmek, hayatın kayan bir yıldız akıp giden yanına şahit olmak düşer Süreya'nın payına. Sevilen bir varlığın "Sokakta bir sövgü gibi" kaybolması da şaire hüznün verir. Oysa kayıp giden içinde sonsuzluğu ve kalıcılığa taşıyacak kadar değerlidir.

*Akıl almaz işler şu zambakgillerin
Sokakta bir sövgü gibi akıp gittin
Gözlerin sonsuz uzun sonsuz çekikti
Baksan uçtan uca Çin Seddi'ni görebilirdin
(Süreya,2011;149)*

Cemal Süreya, insanın iç dünyasına eğilmek ve duygularını yansıtmak için sokakları bir tahlil laboratuvarı gibi kullanır. İnsanın hiç tanımadığı kişilerle aynı sokakta, aynı gökyüzünü, aynı manzaraları seyretmesi; aynı sesleri duyması ancak tamamen farklı duygulara sahip olması sokağı bir zıtlıklar dünyasına çevirir. Birçok yarım kalmışlığın merkezi oluverir sokak. Ancak bunca zıtlığa rağmen herkes bu duruma bir şekilde uyum sağlar ve yaşam herkes için ortak bir mekândan farklı yönlere doğru akmaya devam eder. *Sokaktaki adamların gözlerinde yitik/ Nasıl oluyor bir türlü anlayamıyorum/ Arada bir bariş arada bir gökyüzü/ Her şeyin güzeli aşkla beraber/ Kesik kesik (Süreya,2011;287)*

Bir başka şiirde, Cemal Süreya'nın, sokağı dekor olarak nasıl kullandığına rastlıyoruz. Şairin birçok kez kullandığı ve zengin bir imge olarak işlediği güvercinler bu dekorun vazgeçilmez unsurlarından birini oluşturur. Yaşanan olaylar şair gibi sokağın da aklına yatmamaktadır. Bu dekorda şairi huzursuz eden bir durum vardır. Bir eğlenceyi seyretmekte olduğu halde sokağın durumundan memnuniyetsizlik vardır.

Sokağa atılan çiçekler gibi imgesi ise bu huzursuzluğa sebep olan unsurun, eğlence sonunda bir anlamsızlığa düşme korkusu olduğunu gösterir. Hassas ve hüznünlü gönüller böyle bir umursamazlıktan rahatsız olur.

Nasıl oluyor bütün bunlar nasıl oluyor?

Biliyorum tek bir güvercin onaylamayacak bunu

Tek bir sokak tek bir tezgâh tek bir saniye

Eksikliğe mi alışmışım ne? Mutsuzluğa mı yoksa

...

Bizim payımıza düştü şölenin kaçınılmaz trafiği

Gülüşlerimiz nasıl da söndü galadan sonra sokağa atılan

Çiçekler gibi

(Süreya,2011;310)

İkinci yenilerin çoğuna göre “şiir bir düşünce ürünü değildir” . Onun için kesinlik taşımaz, kesin olmadığı için kelimelerin sözlük anlamından kaçır, imge”ye sığınır. Zaten sanat, onlara göre beş duyu ile alınan tabiattan “imgesel” tabiata geçiştir (Kabaklı,1994;518). İmgesel tabiatta sahilden şehre doğru esen rüzgâr “Geçiyor şehrin sokaklarından / Cüzamlı bir kıynın gözleri” (Süreya,2011;117) şeklinde sanatlı bir söyleyişe kavuşur.

Her imgeyle beraber duygulara ve anılara ayrı ayrı seslenir Süreya şiiri. Anıların ne olduğu bilinmez, sadece şairde bıraktığı duygusal yoğunluk hissedilir kelimelerde. Sokak ve ev arasındaki ilişki değişkendir, sokak genele ev özele daha meyillidir. Hatıralarda bu bağlamda farklı değer alır. Ancak aşağıdaki mısralarda bu fark ortadan kaldırılır ve yaşanan ilişkinin genel veya özel oluşundan çok bıraktığı derin izler önemsendir.

Keder basınca bilhassa hatırlanan

Sokaklarda yaşanmış veya evde

Karanlığın ortalık yerinde beyaz

Ve sevgili olan enine boyuna (Süreya,2011;284)

...

İkinci Yeni şiirinde bireysellik yoğun olarak hissedilir. Şiirin merkezinde toplum yoktur, toplumun içinde yaşasa da şair kendi duygularını merkeze alır. Kişi, kendi varlığını ve yerini sorgulamaz ancak birey olmanın yarattığı sıkıntıyı da gizlemez. Bir kabullenışten söz etmek de mümkün değildir. Sokak kavramı kimi dizelerde hayallerin ve korkuların keşiştiği ve şairin birey olma sancısını yansıttığı bir anlam yüklenir.

Eşdeğeriyle yan yana yürürken

Cehennem sokağında birey olmak,

Ve en inceldikten sonra

İkel sözcüklerle konuşmak seninle (Süreya,2011;242)

...

İnsan için merkezi bir konumda olan sokak, kendine ait unsurları da hayatın içine sokar; satıcıları, lambaları, dükkânları evleri ile yansır edebiyata. *Ne güzel konuşur sokak satıcıları / Fötr şapkalarıyla ne kalabalıktırlar* (Süreya,2011;98), insan yaşamında evden sonra (tabi onu da içine alarak) merkezde yer alan sokak, kimseye sormadan sahip olduğu değerleri kabul ettirir.

...

İmgelerin yoğun dünyasında intak sanatına da başvurulur. Canlanan sokak, şairin duygularına yön gösterir. Şiirde tarih ve mekân bellidir, şair zamanı durdurur adeta. Ancak hayat akmaya devam edecektir ve sokak bu durumun farkındadır. Süreya, şiirde sokağı önce mekânsal yönüyle kullanır, daha sonra canlandırarak konuşurur.

Elif lam mim. Yirmi üç haziran dokuz yüz altmış yedi

Bulanık atmosferin içinde gözlerim sınımsıcak;

Yel değirmen'inden denize sarpa sararak inen bir sokakta

Vakit tamamdır diyorum. Ve sokağın sesi

Diyor ki değil daha

Vakit var daha (Süreya,2011;100)

...

İnsanlar gibi geçmiş ve gelecek de sokaklarda birleşir ve ayrılır. Coğrafyaların değişen yüzünde geçmişin izlerini bulmak zor değildir. Ancak yeni ve eski arasında bir çatışma, bir egemenlik kavgası mevcuttur. Sokaklar, tüm değişimlerin merkezinde yer alır ve çehrelerini eskinin izleri ve yeninin yerleşme arzusuyla oluştururlar. Süreya bunu bir çatışma bir temizleme olarak imgeler. Yıllarca bir uygarlığa ev sahipliği yapan sokaklar, önce değiştirilir daha sonra yaşadığı zamana insanları da uydurur. Tüm bu gelgitler içinde yarım kalmış, yaşanmamış duygular da kendine bir yer bulur. Çatışma hayatın olduğu kadar şiirinde merkezinde olur Süreya için.

Evler eski bir uygarlığın dingin lağımları

Sokaklarsa çatışıyor temizliyor birbirini (Süreya,2011;137)

...

Ne varsa yarım kalmış, geleceğindir

Bir kez girilmiş sokaklar

Açılmamış kapılar (Süreya,2011;205)

...

SONUÇ

İkinci yeni şiirinin usta temsilcilerinden olan Cemal Süreya, kelimeleri anlamsal derinliği yüksek imgelere dönüştürür. Bunu yaparken kullandığı kelimelerden biri de sokaktır. Yaşamın merkezinde yer alan sokak Süreya şiirine bir birinden farklı özellikleriyle kendine yer bulur. Süreya hayatın içinden aldığı bu kavramı şiirin imkânlarıyla canlandırır ve insanın sokakla keşişen her halini yansıtır. Şiirlerinde sokak kelimesi, günlük yaşamdaki ve iç dünyasındaki gelgitleri, yaşanmışlıkları anlatabilmek için sıkça yararlandığı bir imgedir. Sokak birbirinden çok farklı hayatların ve durumların yan yana yaşandığı mekânlardır. Ancak içindeki zıtlıkları ustaca uzlaştırabilmesi, sokağın şairi beslemesindeki en önemli etkidir. Cemal Süreya şiiri sokaktan, sokak unsurlarından zengin çağrışımlar çıkarır. Sokakların isimleri içlerinde yaşanan hayatı yansıtır, bu yüzden sokaklara verilen isimler şiirin hangi duygularla yazıldığını ele verilir. Adres olarak sokaklar, sakinlerini sahiplenir Süreya şiirinde. Yapılan tasvirler ise sokak sakinlerinin ruh çözümlenmeleri gibidir. Süreya şiirinde sokak manzaralarını olduğu gibi verilmez, anlatmak istediğini imgeler dünyası içinde saklar. Sokağın şiirinde bu kadar geniş yer tutmasının sebeplerinden biri de ev dışındaki bütün yaşantının sokaklarda gerçekleşmesidir, evden çıktığı andan itibaren kişi sokağın bir parçasıdır artık, yalnızlık bile sokakta sosyal bir kimliğe bürünür. Bu yüzden sokak kelimesi ev kelimesinden daha fazla kullanılmıştır Cemal Süreya şiirinde.

Şehirler sokaklarıyla anlatılır, insan halleri sokakta yansıtılır, kişi anılarına ve geçmişine yaşadığı sokaklarda rastlar kısacası hayat sokaklarda başlar ve son bulur. Bu durumu iyi çözümlleyen şair de sokağı her yönüyle imgelemeye değer bulur ve şiirinin temel unsurlarından biri olarak usta bir kullanım alanı yaratır.

KAYNAKLAR

- AYHAN, Ece(2010), Bütün şiirleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- BERK, İlhan(2005)Toplu Şiirler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- BEZİRCİ, Asım (1994), “ İkinci Yeni Olayı”, Evrensel Basım Yayın, İstanbul
- CANSEVER, Edip(2005), “Sonrası Kalır”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri,(1987)Kültür ve Turizm Bakanlığı. Yayınları, Ankara
- Çağdaş Türk Edebiyatı Ansiklopedisi(1987), Boray Yayınları, İstanbul 1987
- DURUEL, Nusret,(2003)“A’dan Z’ye Cemal Süreya”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- ERDOST, Muzaffer(1957), “İkinci Yeni Yazıları”, *Pazar Postası*, İstanbul
- ERSOY, Mehmet Akif,(2010)“Safahat” ideal kültür yayınları, İstanbul, s.120
- GEÇGEL, Hulusi,(2003)Genel Çizgileriyle Modern Türk Şiirinde Cumhuriyet Dönemi, ÇOMÜ, Çanakkale
- GÖKALP, Gonca(2009), “Metinler Arası İlişkiler Işığında Cemal Süreya Şiirinin Bileşenleri”, *Turkish Studies*, s.436-463
- KABAKLI, Ahmet(2004) Türk edebiyatı 4. Cilt, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul
- KAPLAN, Mehmet(2008), Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, Dergah Yayınları, İstanbul
- KARAKOÇ, Sezai(2010), “Gün Doğadan”, Diriliş Yayınları, İstanbul
- KISAKÜREK, Necip Fazıl (2010) “çile”, büyük doğu yayınları, İstanbul, s.157
- RIFAT, Oktay (2010) “Bir Aşka Vuran Güneş”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.80
- SAYILGAN, Özge(2009), “Dramatizme Bir Karşı Duruş, Sinemada Lirikizm Sokak”, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul
- SÜREYA, Cemal (1997), “Güvercin Curnatası”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,1997
- SÜREYA, Cemal(2011), Seveda sözleri Toplu şiirler, s.312, Yapı Kredi Yayınları, 2011, Kâğıthane/İstanbul
- Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2005, s.1789
- YILMAZ, Mehmet(2010), “Cemal Süreya Şiirinde Günlük Dilin Kullanımı”, *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, s.621-632
- UYAR, Turgut “ Büyük Saat, Bütün Şiirleri”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009